

hæc secundum Host. 22, quæst. 5, cap. 1 2 et 3.

Vicesimus est, quod perjurus xl. diebus in pane et aqua jejuset, et vii ann. seqq. pœniteat, et semper debeat esse in pœnitentia, scilicet interiori; 6 quæst. 1, *Quicunque*.

Vicesimus primus est, quod qui compulsus conditionaliter a domino scienter pejerat, si liber sit, xl. diebus in pane et aqua, et hoc secundum Gl. intellige vel continue, vel interpolate, pœniteat vii ann. seq., non tamen in pane et aqua, ut dicit Gl. Si vero servus sit ejus, qui eum coegerit, tribus quadragesimis et legitimis feriis, scilicet 2, 4 et 6, 22, quæst. 5, *Qui compulsus*.

Vicesimus secundus est, quod qui pejerat in manu episcopi, vel in cruce consecrata, pœniteat iii ann. Si vero in cruce non consecrata, uno anno. Qui vero coactus et ignorans ignorantia juris, et postea cognoscit, pœniteat tribus quadragesimis; 22, quæst. 5, c. 2. Qui vero coactus pro vita redimenda, vel qualibet causa, vel necessitate pejerat (quia corpus plus quam animam dilexit) tribus quadragesimis pœniteat, ead. qu. 5, cap. *Si quis coactus*. Alii inducunt iii ann. et unum ex his in pane et aqua.

Vicesimus tertius est, quod qui falsum scienter jurat, vel alium jurare cogit, diebus xl. pœniteat in pane et aqua et vii seq. ann. nunquam sit sine pœnitentia, scilicet interiori. Alii etiam si conscii fuerint, similiter pœniteant; 22, q. 5, *Si quis convictus*.

Vicesimus quartus est, quod qui mensurat in falsa mensura, xxx diebus in pane et aqua jejuset: *De contrah. empt. Ut mensurae*. De pœna vero falsarii litterarum habetur extr. cap. *Ad audientiam, c. Ad falsarium*, et de verb. sign. *Novimus*.

Vicesimus quintus est, quod qui frangunt pœnitentiam solemnem, sive redeundo ad crimina pejora vel similia, sive redeundo ad negotiationem, vel militiam sæcularem, quæ sibi fuerint interdicta, sola pœnam Ecclesiam fidelibus oratione junguntur, a communione suspenduntur, a Catholicorum conviviiis separantur, et pœnitere debent x ann. et communicent in fine, 33, quæst. 2, *De his vero, et de pœnitentia*, distin. 5, *Si quis vero*.

Vicesimus sextus est, quod qui canit missam, et non communicat, debet uno anno pœnitere, et interim missas non cantare. *De cons.*, dist. 2, *Relatum*.

Vicesimus septimus est, quod presbyter, qui mortuum clericum involvit in palla altaris, pœniteat x annis et mensibus v. Diaconus vero triennio et dimidio. *De consec.*, d. 1, *Nemo per ignorantiam*.

Vicesimus octavus est, quod qui committit sacrilegium ecclesiam violando, vel chrismam, sive calicem sacrum pollutis manibus accipit, vel similia sacrilegia committit, pœniteat vii annis. Primo anno extra cœmeterium, quod violavit, consistat. Secundo anno ante fores ecclesie. Tertio in ecclesia, et in hoc triennio carnes non com-

edat, vinum non bibat, nisi in Pascha vel Natali, non offerat, nec communionem accipiat. Quarto anno communicabit, et in illo, et in v et vi, et in vii, tribus feriis a carnibus et vino absteineat jejunando. 12, qu. 2, *De viro*. Comburens autem ecclesiam, xv annis pœniteat, et eam restituat, 17, q. 4, cap. *Si quis*. De pœna vero raptoris, sive furis rei ecclesiasticæ, et de pœna furis et effractoris tam clerici quam laici, habetur, cap. *Pecunia*, et cap. *Si quis clericus*, ead. caus. 17, q. 4.

Vicesimus nonus est, quod si parentes frangunt sponsalia filiorum, a communione triennio separentur, et similiter filii, si sint in culpa. Si tamen filii secundum promissionem factam contraxerint, excusantur utique, scilicet quoad pœnam ecclesie, sed non quoad reatum, ex quo dederunt operam in contrarium, 31, qu. 3, *Si quis parentes*, arg. *De pœn.* dist. 1, *Si cui*.

Tricesimus est, quod qui blasphemaverit publice Deum, vel aliquem sanctorum, et maxime beatissimam virginem Mariam, illi debet episcopus hanc pœnitentiam injungere, scilicet, ut vii diebus Dominicis præforibus ecclesie in manifesto, dum missa cantatur, existat, et ultimo illorum dierum Dominicorum pallium, et calceamenta deponat, et corrigiam ligatam circa collum habeat, et septem præcedentibus sextis feriis in pane et aqua jejuset, ecclesiam nullatenus ingressurus; et quolibet prædictorum dierum tres pauperes, vel duos, vel saltem unum reficiat, si potest, et si non potest, hæc pœna in aliam commutetur; quod si renuerit agere omnia supradicta, interdicitur sibi ecclesia, et in morte privetur ecclesiastica sepultura. *De maled. Statuimus*. Item blasphemus, si dives fuerit, xl, alioquin xxx vel xx, et si ad hoc non sufficit, quinque solidorum usualis monetæ pœna muldetur, nullamque misericordiam in hoc habiturus, ut dicitur, *ibidem*, scilicet quin solvat quinque solidos, quos si non habet, curat per civitatem, vel commutetur in pœnam aliam temporalem. Hæc autem pœna solvetur ei, qui condemnat, id est potestati sæculari: hanc enim pœnam temporalem præcepit Papa imponi per potestatem temporalem; quod si neglexerit, per episcopum præcipitur cogi. Hæc Host. Habet autem prædicta pœna locum secundum Gof. cum quis blasphemat non ex ira, vel ebrietate, vel dementia, quia tunc cum eo mitius ageretur, 2, q. 3. *Si quis iratus*. Secundum vero Host. hæc pœna est specialiter inducta contra eos, qui Deum blasphemant ex ira; non enim aliquis de levi blasphemat Deum, nisi iratus. Tanta tamen posset esse iracundia, quod æquiparetur dementia, et tunc illud, quod dicit Gof. locum posset habere. Hæc Host.

Quod si quis juret per caput vel per ventrem vel capillum; resp. Host. quod si faciat hoc affirmando vel jurando, non habet locum hæc pœna: secus est, si faciat hoc detestando vel vituperando, licet iratus. Item secundum Gof. et Host. hæc, quæ di-

cuntur de pœna temporali, fiunt iudice pro tribunali sedente. In iudicio autem animæ presbyter discretus molliendo rigorem dispensare poterit ex causa circa pœnam spirituales superiores, 29, q. 7. *Pœnitent*. Hæc Host. Item blasphemus clericus, maxime presbyter, cogatur ad veniam postulandam; quod si noluerit, degradetur, d. 46, *Cler.*

Notandum vero quod blasphemus secundum leges est decapitandus, ut in Auth. *Ut non lux contra nat. circa med.* coll. 6. Secundum vero canonem antiquum clericus erat degradandus, et laicus excommunicandus, 22, qu. *Si quis per capillum*. Hodie vero laicus agat pœnitentiam supradictam, scilicet illius canonis *Statuimus*, et hoc si publice blasphemavit. Si enim occulte, non pœnitebit publice, ut puto: clericus vero hodie est corrigendus pœna arbitraria et occulta, non illa, quæ est publica. Clericus enim publice non debet pœnitere. Si autem rebellis fuerit, vel sæpius hoc commiserit, locum habet pœna legis; scilicet ut laicus decapitetur in foro civili, et in canonico anathematizetur, id est ingressus ecclesie sibi interdicitur, et in morte privetur ecclesiastica sepultura. Clericus vero degradetur. Hæc utique habet Hostiensis, titulo *De maled.*

Tricesimus primus est de presbytero, qui revelat confessionem, quod de jure antiquo debet deponi, et omnibus diebus vitæ suæ ignominiosus peregrinari. *De pœnit.*, dist. 6, *Sacerdos*.

Tricesimus secundus est, quod qui in dicendis Horis canonicis, et aliis officiis divinis discrepat a consuetudine propria metropolitane ecclesie, vi mensibus privatur communione, si hoc accidat ex contemptu 12, d. *De his*.

Tricesimus tertius est, quod episcopus, qui ordinat sine justa causa clericum invitum, aut reclamantem, vel penitus invitum, absolute suspenditur uno anno, 74 dist. *Episcopus*.

Tricesimus quartus est, quod episcopus, qui correctionem de venditione ministeriorum dissimulat, ii mensibus, presbyter 4, diaconus 3, subdiaconus, et cæteri ad arbitrium iudicis pœnitere debent, 1, quæst. 1, *Quidquid invisibilis*.

Tricesimus quintus est, quod sortilegus xl diebus pœniteat. *De sortil. In tabulis*.

Tricesimus sextus est, quod qui videt in astrolabio, pœniteat ii ann. *De sort. Ex tuarum*.

Tricesimus septimus est de stilla sanguinis altaris cadentis super terram, vel aliquid aliud propter negligentiam presbyteri, debet presbyter pœnitere xl diebus; si cecidit super pallio altaris, pœniteat iv diebus, *De cons.*, dist. 2, cap. *Si per negligentiam*.

Tricesimus octavus est, quod si aliquis evomit Eucharistiam propter ebrietatem et voracitatem: si laicus, pœniteat xl diebus; si clericus, vel monachus, vel presbyter, vel diaconus, pœniteat lxx diebus; si epi-

scopus, pœniteat xc diebus; et debet evomitura comburi, et juxta altare collocari. Si vero causa infirmitatis evomuerit, vii diebus pœniteat. *De cons.*, dist. 2, *Si per ebrietatem*.

Tricesimus nonus est, quando mus corrodit vel comedit corpus Christi; de pœnitentia hujus casus, vide cap. *Qui bene 94*, dist. 2, *De consecrat.*

Quadragesimus est, quod qui domum vel aream voluntarie succendit, sublata vel incensa omnia restituat, et iii ann. pœniteat. *De injur. Si quis domum*. Canon tamen dicit, quod si ex odio vel injuria hoc fecerit, excommunicari debet, nec absolvi, donec satisfecerit et juraverit quod ignem de cætero non apponet. Imponitur autem sibi, ut Hierosolymam vel in Hispaniam vadat in Dei servitio anno integro ibi moraturus. Si quis autem archiepiscopus vel episcopus hoc relaxaverit, damnum restituat, et ab officio episcopali per annum absteineat, 23, quæst. 8, *Pessimam*. Hodie autem, postquam sunt denunciati, non possunt, nisi per Sedem Apostolicam absolvi Tit. *De sent. excom. Tua nos*. Imo text. loquitur de incendiariis indistincte, postquam sunt publicati, et Ber. hoc idem dicit expresse, et Gratian., ex. *De sent. excom.* in 6, *Quicunque*, et Gof. licet Rom. contrarium dicat. Secundum autem leges, qui in civitate data opera incendium fecerit, si sit humilis, subjicitur bestiis; si sit in aliquo gradu, decapitatur, vel in insulam relegatur, ff. *De incend. ruin. naufrag.*, l. fin. Qui vero alibi, ut villis vel castris remissis ibidem ædes positas combusserit, si hoc dolo fecerit, comburitur. Et hoc intelligendum cum Host. si sit humilis. Si autem hoc ex sua negligentia contigerit, resarciet damnum, vel si minus idoneus sit, parum vel leviter castigetur, et nomine ædium omne ædificium continetur, et ibidem dicitur: *Qui ædes*.

Quadragesimus primus est, quod qui dederit vel acceperit communionem ab hæretico, et nesciverit hoc esse prohibitum ab Ecclesia, et postea intelligit, pœniteat uno anno; si autem scivit et neglexit, pœniteat x ann., vel secundum quosdam 6, vel secundum alios 5. Qui vero permittit hæreticum missam celebrare in Ecclesia catholica per ignorantiam juris, pœniteat xl diebus; si pro damnatione Ecclesie catholice, et pro consuetudine Romanorum, projiciatur ab ecclesia sicut hæreticus, si sit impœnitens; alioquin pœniteat x ann. Si autem relicta Ecclesia ad hæreticos transierit, et alios ad hoc induxerit, pœniteat xii ann., iii extra ecclesiam, vii inter audientes, ii extra communionem, et sic xii anno communionem sive oblationem percipiat, 24, qu. 1, *Si quis dederit*.

Quadragesimus secundus est, quod patronus, qui res ecclesie dilapidat, uno anno pœniteat, 16, q. 7, cap. *Filiis*.

Quadragesimus tertius est, quod qui domum suam magis et incantationibus lustrat, vel aliud facit, et qui ei hoc consulit, au-

nis v poeniteat, 26, qu. 5, *Qui divinationes, et c. Non liceat.*

Quadragesimus quartus est, quod qui pacem cum proximo suo non facere jurat, anno uno poeniteat, et ad pacem redeat, 22, q. 4, *Qui sacram.*

Quadragesimus quintus est, quod pro perjurio, adulterio, homicidio dantur pro poenitentia regulariter vii anni, et similiter pro fornicatione, licet non ita aspera poenitentia injungitur, 22, q. 1, *Prædicandum* 33, q. 2, *Hoc ipsum.*

Quadragesimus sextus est, quod qui scienter rebaptizatur, vii ann. poeniteat, et feria iv et vi in pane et aqua jejunando, tres quadragesimas faciat, et hoc si fecit pro hæresi introducenda. Si autem pro munditia, 1, pro salute corporis obtinenda, tract. *De apost.* cap. 2, tribus annis poeniteat. *De cons.*, dist. 4, *Qui his*, et talis, qui his baptizatur vel confirmatur, fit de foro Ecclesie, et cogitur fieri irregularis, dist. 84, *Dictum est.* De pœna autem talium habetur *De cons.*, dist. 4, *Eos*, cujus capituli sententiam prætermitto gratia brevitatis.

Quadragesimus septimus est, quod qui uxorem adulteram cognoscit, antequam poeniteat, iii ann. poeniteat, cap. *Si quis*, 6, caus. 32, q. 1. Qui vero cognoscit eam poenitentem, ante poenitentiam peractam, poeniteat ii ann., cap. *Si quis* 4, caus. 32, q. 1. Quomodo vero poenitentia injungenda sit mulieri partum alterius supponenti, vel etiam de non suo viro concipienti, habetur *De poenit. et rem. officii.*

Ad regulas igitur prædictas inspiciendo, potest studiosus indagator procedere ad poenitentias pro diversis criminibus secundum canones imponendas, et ex causa consideratis circumstantiis, ut dictum est supra, moderari poterit eas, et licet ab ipso omnes circumstantiæ sint diligenter attendendæ, principaliter tamen qualitates personæ, et præcipue utrum sit persona obnoxia alicui aliquo vinculo servitutis. Nam circa tales personas cavere debet pro posse presbyter, ne talem poenitentiam eis imponat, per quam illis, quibus sunt astrictæ, præjudicium fiat, maxime circa conjugatos; unde si servus sit, et amore peccaverit, obediens domino suo in atrocioribus, est mitius puniendus 22, q. 5, *Qui compulsus*, obedire tamen non tenebatur in talibus, 11, q. 3, *Si dominus*. Si autem voluntarie peccaverit, corpore punietur, etiam acrius, quam alius, 24, q. 1, *Qui contra pacem*. Nec est servo injungenda peregrinatio, per quam dominus ejus, qui non est in culpa, illius servitio defraudetur. *De sent. excomm. Relatum.* Si vero liber sit, tota poenitentia canonis, si potest facere, debet imponi, 26, q. 7, *Sacerdos poenitentiam*; sed ex causa poterit eam presbyter moderari.

Considerandum etiam erit, utrum sit persona nova in fide, quia novis in fide minor debet etiam poenitentia imponi, *De poenitent. et rem. Deus qui.* Et similiter considerandæ erunt aliæ personarum circumstantiæ, de

quibus ad præsens supersedeo gratia brevitatis.

Sciendum autem, quod in foro poenitentiali dicuntur legitimæ feriæ 2, 4 et 6, dist. 82, *Presbyter*, de consec., dist. 3, *Jejunia*. Aliqui tamen ut dicit Rom. pro secunda feria ponunt Sabbatum.

Insuper notandum est, quod si poenitentia in pane et aqua imponatur non habenti panem, potest loco panis leguminibus et pisciculis vesci, et etiam aliis, si necessitas illud requirat, *De poenitent. et rem.* Licet in text. et gl. alias non licet.

Notandum etiam secundum Joan. Si poenitentia sit imposita a canone, liberatur quis a jejunio dando denarium, vel legendo psalterium propria auctoritate. In hoc vero dicit quod jejunia necessaria, ut Quatuor Temporum, et hujusmodi, non possunt redimi, nisi subsit rationabilis causa, voluntaria vero redimi possunt etiam sine auctoritate superioris.

Ad hoc etiam nota, quod ubi imponitur poenitentia aliquot annorum, sive quadragesimarum, nec additur quomodo quis debeat poenitere, hoc relinquitur arbitrio presbyteri, cum poenitentia sint arbitraria, ut dictum est supra. Ipse enim presbyter arbitrabitur eam per ferias legitimas faciendam, secundum can. 50, dist. *De his clericis*, De hom., cap. 2, in multis aliis jur. et sic intelligitur illud, *De accus. Accusasti et de spons. Dilectus*, et similia. *Explicunt canones poenitentiales.*

(50. Subnectitur hic poenitentia solita imponi ob violatam immunitatem ecclesiasticam, prout habetur ex variis decretis ejusdem sacre congreg. collectis a D. Petro Andrea Riccio in sua Synopsi, verb. *Poenitentia.*

(51. Quando ecclesia violata non potest reintegrari, vel quia extractus fuit occisus, vel quia reus in ecclesia ipsa fuit occisus, vel ex alio actu irretractabili, in absolutione a censuris imponitur pro poenitentia eleemosyna faciendæ ecclesie violatæ, convertenda vel in vas sacrum, vel in lampadem argenteam, vel in suppellectilem ad perpetuam rei memoriam. Sacra congregatio immunitatis, in *Salernitana*, 28 Octobris 1628, lib. 1 *Decret. Paul.*, pag. 110; in *Rossanen.*, 26 Maii 1632, lib. 11 *Decret. Paul.*, pag. 128, in *Mutinen.*, 17 Januarii 1640, lib. 11 *Decret. Paul.*, pag. 118; in *Neapolitana*, 5 Martii 1641; d. lib. pag. 140; in *Pinnen.*, 16 Decemb. 1664; lib. *Decret. Rocci.*, pag. 607; in *Vicana*, 16 Junii 1673, in lib. 1 *Decret. Alt.*, pag. 813; in *Meliten.*, 16 Februar. 1676; ibi pag. 1064; in *Papian.*, 5 Martii 1675; ibi pag. 1071; in *Chelmen. in Polonia*, 29 Maii 1696, lib. 11 *Decret. Vallem.*, pag. 25.

(52. Sic occidentes existentem in campaniæ ecclesie absolvuntur, facta prius eleemosyna ecclesie violatæ. Eadem sacra congreg. Immunitatis, in *Feretrana*, 3 Octobris 1673; lib. 1 *Decret. Alt.*, pag. 851.

(53. In absolutione a censuris ob extractionem dolosam imponitur salutaris poenitentia, sed non in enumerata pecunia, data

jam reintegratione ecclesie et satisfactione partis. Eadem sacra congr. Immunitatis, in *Hydruntina*, 22 Octobris 1692; lib. *Decret. Grimaldi*, pag. 213.

(54. Prævia eleemosyna ecclesie spoliatæ in summa arbitrio archiepiscopi, et præcepto de non accedendo saltem per quinque annos ad Terram Longobucis, archiepiscopi arbitrio milites Campaniæ absolvuntur publice præ foribus ecclesie, impositis gravibus et publicis poenitentibus. Eadem sacra congreg. Immunitatis, in *Rossanen.*, 2 Octob. 1703, *Decret. Vall.*, pag. 524.

(55. Rex catholicus pro reparatione immunitatis ecclesie S. Laurentii Excubialis violatæ per extractionem violentam marchionis de Valensuele elargitur, intuitu omnium culpabilium ad hoc, ut possint obtinere absolutionem a censuris incursis, eleemosynam viginti quatuor mille *Pezze da otto*, ut dicitur, applicandam in confectione reliquiarii pro reliquiis S. Laurentii apponendi in dict. ecclesia ad publicam et perpetuam rei memoriam. Ead. sac. congr. Immunitatis, in *Toletana*, 18 Febr. 1677, lib. 11 *Decret. Alt.*, pag. 1533.

(56. Ad complacendum simpliciter majestati regis catholici instantis apud sanctissimum, quod gubernator, et alii declarati excommunicati ob extractionem violentam mulieris ab ecclesia, et deinde fustigatæ per civitatem, sanctissimus permittit, ut possint absolvi, non adimpletis conditionibus seu poenitentibus appositis in facultate eos absolvendi, nempe quod gubernator abstineret per unum mensem ab exercitio suorum officiorum, ut se gereret tanquam excommunicatum, ut solveret ecclesie violatæ centum duplas, et alii aliam summam, solum quod ad pœnam pecuniariam remisit ad arbitrium omnino episcopi. Eadem sac. congreg. Immunitatis, in *Placentina*, 20 Martii 1700, lib. 11 *Decret. Vallem.*, pag. 275.

(57. Aliquando violatori immunitatis ecclesie in absolutione a censuris imponitur poenitentia visitandi septem ecclesias urbis. Eadem sac. congreg. Immunitatis, in *Beneventana*, 7 Maii 1630, lib. 11 *Decret. Paul.*, pag. 39.

(58. Aliquando imponitur poenitentia gubernatori in absolutione a censuris habent tractum successivum ratione exempli. Eadem sac. congreg. Immunitatis, in *Aprutina*, 9 August. 1639, l. 11 *Decret. Paul.*, pag. 39.

(59. Ministri et satellites regie audientie absolvuntur in forma publica, et impositis gravibus poenitentibus salutaribus ob extractionem. Eadem sac. congreg. Immunitatis, in *Beneventana*, 13 Decemb. 1692, lib. 1 *Decret. Vall.*, part. x, in *Cosentina*, 28 Maii 1695, d. l. p. 192, et alibi.

(60. Attento accessu ad Urbem remittitur censuratus ordinario, ut absolvat impositis gravibus poenitentibus salutaribus. Eadem sac. congreg. Immunitatis, in *Avers.*, 19 Aprilis d. A. et l. p. 183; in *Alben.*, 4 Maii 1700, lib. 11 *Decret. Vall.*, pag. 285.

(61. Prævio consensu partis et obligatione de parendo mandatis Ecclesie super restitutione

extracti facta alteri ecclesie, tanquam spoliatæ, impositis gravibus poenitentibus salutaribus, et præstita obligatione jurata de non amplius incurrendo in similia ob extractionem confugiti factam ab ecclesia parochiali, absolvitur potestas oppidi N. private, sed servata forma, alii vero in forma consueta, et publice. Eadem sac. congreg. Immunitatis, in *Regien.*, 3 Sept. 1695, l. 1 *Decret. Vall.*, p. 214.

(62. Arbitrio emin. episcopi, prævia erogatione eleemosynæ ecclesie spoliatæ in summa ab eodem eminentissimo arbitranda, servata forma et impositis gravibus poenitentibus salutaribus, absolvitur gubernator ob extractionem. Eadem sac. congreg. Immunitatis, in *Aversana*, 17 Maii 1695, l. 1 *Decret. Vall.*, p. 191.

(63. Prævia cautione quatenus possit dari per oratorem, attenta ejus paupertate, sin minus, prævia obligatione de reficiendis damnis, absolvitur in forma consueta ob extractionem confugiti ab ecclesia, impositis gravibus poenitentibus salutaribus. Ead. sacra congreg. Immunitatis, in *Sab.*, 16 Nov. 1695, d. l. p. 157.

(64. Injungitur episcopo, qui vigore facultatis absolverat judicem censuratum ob violatam immunitatem, cum poenitentia salutaris, ut removeat pœnam privationis officii, uti improprietatam. Eadem sacra congreg., in *Balneor.*, 16 Dec. 1630, l. 11 *Decret. Paul.*, pag. 57.

(65. Censurati ob attentatam extractionem ab ecclesia absolvuntur impositis gravibus poenitentibus salutaribus. Eadem sacra congreg. Immunitatis, in *Minerbin.*, 26 Decemb. 1693, lib. 1 *Decret. Vall.*, pag. 96; in *Sutrina*, 20 Augusti 1695, d. lib. p. 210.

(66. Baronecellus, et socii executores curiæ laicæ ob dolosam extractionem absolvuntur, impositis gravibus poenitentibus salutaribus. Eadem sacra congreg. Immunitatis, in *Hydruntina*, 22 Oct. 1692; lib. *Decret. Grim.*, pag. 213; in *Spoletana*, 20 Februar. 1694, lib. 1 *Decret. Vall.*, pag. 106; in *Nucerina*, 22 Junii, dict. ann. et lib., pag. 130.

(67. Officiales regie audientie Salerni absolvuntur arbitrio episcopi in forma Ecclesie, impositis gravibus poenitentibus salutaribus ob incarcerationem exempti. Eadem sacra congreg. Immunitatis, in *Caputaquen.*, 24 Julii 1684; lib. 1 *Decret. Vall.*, pag. 136.

(68. Item afflictuarii et executores curiæ laicalis, qui carceraverant operarios cujusdam parochi. Eadem sacra congreg. Immunitatis, in *Theanen.*, 1 Martii 1694, ibi pag. 170; in *Urb.*, 12 Decemb. 1693, d. lib. pag. 93, in *Theanen.*, 4 Sept. 1703; lib. 11 *Decret. Vall.*, p. 512; in *Milit.*, 20 Febr. 1694; lib. 1 *Decret. Vall.*, pag. 106.

(69. Notarius, qui scribendo processum, cooperatus est ad incarcerationem sacerdotis factam de ordine judicis laici, absolvitur, impositis gravibus poenitentibus salutaribus. Eadem sacra congreg. Immunitatis, in *Placentina*, in *Hispania*, 24 Februar. 1694; d. lib., pag.

107; in *Egitanien.*, 23 Januar. 1694; *ibi* pag. 101.

(70. In forma Ecclesiae impositis gravibus poenitentis salutaribus exsecutores curiae laicae ob tentatam incarcerationem cursoris curiae episcopalis absolvuntur. Eadem sacra congregat. Immunitat., in *Anglon.*, 19 Jul. 1695, d. lib. pag. 203.

(71. Satellites regiae audientiae ob vexationes clerico illatas absolvuntur in forma publica, impositis gravibus poenitentis salutaribus. Eadem sacra congreg. Immunitat., in *Cosentina*, 28 Maii 1695, lib. I *Deer.* Vall., pag. 192.

(72. Ministri et officiales curiae laicae ob recognitionem corporis delicti, etsi ignoranter, ut asserunt, factam super sacerdote occiso, absolvuntur, impositis gravibus poenitentis salutaribus. Eadem sacra Congr. Immunitat., in *Alatrina*, 13 April. 1696, d. lib. pag. 182.

(73. Birruarius percussus religiosum absolvitur, impositis gravibus, et publicis poenitentis salutaribus in forma ecclesiae arbitrio episcopi, et adimpletis conditionibus expressis in litteris sub die 23 Decembris praeteriti. Eadem sacra Congr. Immunitat., in *Brundesina*, 7 Aprilis 1694, lib. I *Deer.* Vallemani, pag. 115.

(74. In casu necessitatis presbyteri Graeci catholici possunt Latinos absolvere, debent tamen uti forma absolutionis in concilio generali Florentino praescripta. Bened. XIV, t. I, constitut. 57, incipient. *Et si pastoralis*, § 5. (75. Extra necessitatis casum prudentiae, et arbitrio ordinariorum relinquuntur, ut presbyteri Graeci Albanenses Latinorum etiam confessiones excipere valeant. Idem, *ibid.* (76. Sacerdotes Graeci conjugati possunt, et curam suscipere parochiarum, et parochianorum suorum confessiones audire. Idem, *ibid.*

(77. In poenitentiae sacramenti administratione damnatur et prohibetur sub gravissimis poenis perversa praxis introducta exquirendi a poenitentibus complicum nomina et denegandi absolutionem, nisi illa manifestent. Idem, tom. II, constitut. incip. *Ubi primum*. Vide, tom. II, verb. CONFESSARIUS, et verb. COMPLEX.

APPENDIX,

Sive novus de poenitentia articulus Romani theologi.

(1. Novum, amice Lector, tibi offero de poenitentia articulum, ne nimium distrahi cogaris notulis et animadversionibus, quas variis secundi et tertii articuli locis, subjiciendas monuere censes; et ut per certa, ac peritioribus theologis nostris probata principia, securiorem ac veram de hominis per poenitentiam reconciliationem, doctrinam, proponam et explicem. Si quae vero a Lucio nostro asserta aut falsa, aut minus luta pronuntio, ne putes, me probo atque docto viro, fratrique meo dilectissimo detractum quidpiam voluisse. Moveor enim ad ita scribendum, cum ut censorum jussa faciam, tum etiam indito quoque

mihī veritatis amore ac studio quoddam, quo ferri me sentio ad vulgandam, ac omnibus, quoad fieri possit, explicandam puriorem ethicam Christianam, ac tulam aeternae salutis viam: et opiniones, quas noto, non Patris Lucii sunt, sed Lacroixii, Vivae, Tamburini, Sporerii, aliorumque hujus furfuris auctorum, quorum ipse opiniones fideliter recenset. Ut autem ad rem veniam, primum de dolore, deinde de confessionis integritate, ac demum de satisfactione disputabo.

(2. I. Ut autem intelligas, quinam et qualis esse debeat dolor necessarius ad obtinendam per poenitentiam remissionem peccatorum, operae pretium duxi perspicue exponere, in quo virtus poenitentiae consistat, quae, teste Tridentina synodo, sess. xiv, cap. 4, ad impetrandam veniam peccatorum quovis tempore necessaria fuit; et quae necessariam illam dispositionem constituit, quae in poenitente desideratur, ut per absolutionem sacramentalem justificationem obtineat. Est itaque virtus poenitentiae, « sincera hominis ad Deum conversio, qua peccata commissa detestatur, et odio habet propter Deum, cum gravi animi dolore et cum firmo proposito deinceps non peccandi, sed malam vite consuetudinem, corruptosque mores emendandi, et spe veniae a Dei misericordia consequendae. » (3. Dubitari non potest, quin poenitentia virtus sit proprie dicta; quae enim divina lege praecipitur, ad virtutem proprie dictam pertinent. Nil vero frequentius in sacris litteris praecipitur, quam de perpetratis flagitiis poenitentia. *Ezechielis* xviii habetur: *Convertimini*, ait Dominus Deus, *et agite poenitentiam de omnibus iniquitatibus vestris; Matthaei* iii: *Poenitentiam agite.... facite fructus dignos poenitentiae*. Et, ut alia mittam, *Lucae* vi, legitur: *Capit Jesus praedicare et dicere: Agite poenitentiam*.

Deinde dolor de peccatis eo modo, et sine conceptus, ut extrema declinet, nequit non esse virtutis actus, ut inquit S. Thomas, iii part., qu. 85, art. 1, qui enim laetantur, cum male fecerint, peccant, ac peccant itidem, qui ita dolent, ut in desperationem se conjiciant, ut Cain et Judas. Dolor ergo ad leges aequitatis, et Christianae moderationis mensuram conceptus, actus virtutis est. Virtus autem haec non generalis, sed peculiaris est, et revocatur ad justitiam commutantem. Nam poenitentia dolet de malo commisso, quatenus est offensa Dei, cujus laesum jus reparare conatur, violati vero alterius juris compensatio, ad justitiam commutantem attinet. Cum vero pro illata Deo injuria ad aequalitatem satisfacere, atque compensare peccator nequeat, cum sit incapax ac debeat tantum, quantum potest, ac Deus exigit, compensare, ideo a theologis non pars subjectiva, sed potentialis tantum justitiae commutantis appellatur.

(4. II. Virtus autem haec non acquisita est humanis actibus, ut justitia, fortitudo, etc., sed gratuito infusa a Deo est, ut sunt

virtutes theologiae, fides, spes et charitas. Haec enim veritas aperte revelata in Scripturis est. *Jerem.* xxxi dicitur: *Convertite me, et convertar: quia tu Dominus Deus meus. Postquam enim convertisti me, egi poenitentiam; Ezechiel* sic Deum loquentem inducit: *Dabo vobis cor novum, et spiritum novum ponam in medio vestri... et dabo vobis cor carneum... et faciam, ut in praecipulis meis ambuletis*. Hinc concil. *Trident.*, sess. vi, can. 8, hanc veritatem definit: « Si quis dixerit, sine praeviente Spiritus sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere aut poenitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit. » Illa enim virtus infusa dicitur, inquit S. Thomas, iii part., qu. 85, art. 5, quam Deus in nobis sine nobis, non tamen sine nobis dispositivè cooperantibus, in primis producit. Ejusmodi est habitus poenitentiae, ut ex Scripturarum testimoniis constat.

(5. III. Poenitentia haec necessaria est necessitate medii, et necessitate divini praecipii, ut ex divinis Scripturis patet; *Matth.* iv, inquit: *Capit Jesus praedicare et dicere: Poenitentiam agite; appropinquavit enim regnum caelorum*. Item *Lucas*, Act. iii: *Poenitemini igitur, et convertimini, ut deleantur peccata vestra; iterum Lucas* in *Evang.* xiii, inquit: *Si poenitentiam non egeritis, omnes simul peribitis*.

(6. Adducta testimonia, et alia plurima, quae brevitatis studio omitto, necessitatem medii, tum praecipii evincunt. Nam illud dicitur necessarium necessitate medii, sine quo obtineri finis nequit. Porro aeterna salus, quae est hominis finis, ita a poenitentia pendet, ut sine ea haberi non possit. *Si poenitentiam non egeritis, omnes simul peribitis*. Hanc veritatem definit concilium *Trident.*, sess. xiv, cap. 1, his verbis: « Fuit quidem poenitentia universis hominibus, qui se mortali aliquo peccato inquinassent, quovis tempore ad gratiam et justitiam assequendam necessaria, illis etiam, qui baptismi sacramento ablui petivissent, ut perversitate abjecta et emendata, tantam Dei offensionem cum peccati odio et animi dolore detestarentur. » Poenitentia igitur ante omnem legem scriptam fuit peccatoribus necessaria ad salutem, atque adeo necessaria necessitate medii, et quidem intrinseci, cum sit natura sua cum fine conjuncta. Quamobrem Tertullianus, lib. *De poenit.*, cap. 11, ait: « Deus post tot ac tanta delicta humanae temeritatis a principe generis humani auspiciata, post condemnatum hominem, post ejectum e paradiso, mortique subjectum, cum rursus ad suam misericordiam maturavisset, jam inde in semetipso poenitentiam dedicasset. » Accedit etiam evidens ex ipsa naturae lege depromptum argumentum. Nam homo per peccatum fit a Deo aversus; Deum injuria afficit; legis transgressione Deum ipsum contemnit; ac secundum incommutabiles Providentiae ac justitiae leges, fit irae ac divinae vindictae obnoxius. Ergo, ut Deo re-

concilietur, converti per poenitentiam ad ipsum debet, compensare quantum potest illatam injuriam, sese paratum exhibere ad legem; et Dei voluntatem faciendam, ac punire in semetipso peccatum, per quod divinae justitiae iram, atque vindictam subire oportebat. Idem enim exigunt incommutabiles divinae Providentiae et justitiae leges, secundum quas homo, hominisque voluntas divinae voluntati perfecte subjecta esse debet, ac summum Deo honorem deferre.

(7. IV. Gradus, per quos pervenimus ad poenitentiae virtutem, sex a theologis designantur cum S. Thoma, iii part., qu. 85, art. 4, ubi haec habet: « Dicendum, quod de poenitentia loqui possumus dupliciter. Uno modo quantum ad habitum; et sic immediate a Deo infunditur sine nobis principaliter operantibus, non tamen sine nobis dispositivè cooperantibus per aliquos actus. Alio modo possumus loqui de poenitentia quantum ad actus, quibus Deo operanti in poenitentia cooperamur. Quorum actuum primum principium est Dei operatio convertentis cor, secundum illud *Thren.* ult. *Convertite nos, Domine, ad te, et convertemur*. Secundus actus est motus fidei; tertius est motus timoris servilis, quo quis timore suppliciorum a peccatis retrahitur; quartus actus est motus spei, quo quis sub spe veniae consequendae assumit propositum emendandi; quintus actus est motus charitatis, quo alicui peccatum displicet secundum seipsum, et non jam propter supplicia; sextus actus est motus timoris filialis, quo propter reverentiam Dei aliquis emendam Deo voluntarius offert. » Eandem doctrinam confirmat *Tridentina* synodus, sess. vi, c. 6, atque facile sacrarum Scripturarum oraculis comprobamus. Nam *Joannis* xv, Christus a. t: *Sine me nihil potestis facere*, et c. iv: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum*; quamobrem concil. *Trident.*, sess. vi, can. 3, ita definit: « Si quis dixerit, sine praeviente Spiritus sancti inspiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, sperare, diligere aut poenitere posse sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit. » (8. Dogma itaque catholicum est, veram poenitentiam a Dei operatione, sive sancti Spiritus impulsu initium sumere. Secundo huic succedit fidei motus. (9. Ad *Hebraeos* enim xi, Paulus scribit: *Sine fide impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, et quod inquirentibus se remunerator sit*. Est enim fides virtutum omnium fundamentum, religionis principium, conversionis peccatoris initium, ac prima justificationis radix. (10. Haec praecedat poenitentiam, non vero constituit, nec ejusdem pars est, ut perperam commenti sunt novatores. (11. Fidem sequitur timor servilis; cum enim per fidem Deus exhibetur remunerator bonorum ac malorum vindex, qui iis paravit aeterna supplicia, iude posita, terror in peccatore oritur aeternorum suppliciorum; quo terrore utiliter concuti-